

26 lipca 2013 r. Międzynarodowa Rada Archiwów zaprezentowała wybór wielojęzycznej terminologii archiwalnej. Projekt, opisany na [portalu MRA](#), jest efektem prac Sekcji Edukacji Archiwalnej i Szkolenia Archiwistów MRA (ICA-SAE), a raczej grona ludzi reprezentujących różne środowiska, skupionych wokół projektu INTERPARES, rekrutowanych bez pośrednictwa archiwów narodowych czy zarządów archiwów krajowych. Brało w nich udział ok. 40 osób – studentów, badaczy, archiwistów z 15 krajów. « Wybór » zawiera terminologię zastosowaną w projekcie INTERPARES oraz proponowaną przez MRA. Przedstawiona baza danych nie pretenduje do miana słownika, lecz określona została jako « zbiór wielojęzycznych terminów archiwalnych ».

Projekt, zainicjowany przez Lucianę Duranti (Uniwersytet Kolumbii Brytyjskiej, Vancouver, Canada), został włączony w działania Komisji Programowej MRA (PCOM) w 2010 (zob.: <http://www.wien2004.ica.org/fr/2009/12/18/imaginez-et-cr-er-votre-projet-pcom-nouvel-appel-projets>). Otrzymał nazwę « wielojęzyczny słownik archiwalny on-line » (“Multilingual Archival Dictionary Database, lub Online Archival Terminology Dictionary”) i został przyjęty na sesji PCOM w Oslo, 13 września 2010 r. Nie został jednak zintegrowany z innymi projektami MRA.

W projekcie uczestniczył Roland Kiper, doktorant w dziedzinie archiwistyki w Instytucie Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, specjalizujący się w badaniach porównawczych modelu archiwistyki francuskiej i polskiej. Przygotowania części polskojęzycznej polegały na zebraniu terminologii stosowanej w polskiej literaturze, jednakże bez tłumaczenia słownictwa INTERPARES. Zadania tego nie podjęto po stwierdzeniu braku adekwatności z metodycznego punktu widzenia – terminologia glosariusza INTERPARES wydawała się uczestnikom projektu dyskusyjna w polskim kontekście. Trzeba stwierdzić, że nie zakładano przygotowania nowego słownika, jako że ta praca mogaby być raczej dziełem zespołu specjalistów, zarówno w dziedzinie archiwistyki, jak i lingwistyki, a nie pojedynczej osoby. Wybrana metoda objęła więc dokonanie wyboru z dostępnej literatury polskiej. W części francuskojęzycznej współpraca ograniczyła się do konsultowania terminów francuskich, z rozróżnieniem jednakże terminologii frankofońskiej Kanady i Francji.

Podstawową bazę stanowił zbiór ok. 300 terminów angielskich zawartych w [glosariuszu INTERPARES](#)

który pierwotnie rozpatrywany był jako jedyny zakres terminologiczny. Już w trakcie prac, na skutek inicjatywy « oddolnej » niektórych uczestników, do zbioru włączono terminy występujące w dawnych słownikach i standardach MRA. Zbiór został częściowo uzupełniony przez glosariusze i słowniki narodowe.

Efekt końcowy wymaga jednakże znaczących prac redakcyjnych. Dzięki nim mogą zostać skorygowane liczne, być może czasem błędne, przypisy bibliograficzne; uzupełnione być mogą odsyłacze (także usunięte niewłaściwe), uzgodnione terminy występujące w kompletnych słownikach narodowych, nie wspominając już o kwestiach interpunkcji i formatowania. Ciągłej aktualizacji wymagać też będą linki do różnych stron internetowych. Nadal można też rozważać

reprezentatywność wyboru terminów z glosariusza INTERPARES wobec terminologii stosowanej w różnych językach i krajach, a także uzupełnienie wyboru o inne terminy występujące w źródłach narodowych.

W trakcie publikowania efektów prac na portalu MRA, doszło do pewnych perturbacji – pominięte zostały (wedle tłumaczeń : na skutek działania zastosowanego narzędzia informatycznego) niektóre notatki wstępne autorów, które były dołączone do oryginalnych definicji i zawierały informacje konieczne przy stosowaniu terminów w kontekście narodowym. PCOM nie okazała się jednak właściwa do rozpatrywania zarówno możliwości alternatywnych narzędzi informatycznych, jak i metodologicznych założeń tworzenia zbioru terminologii (słownika).

Niektórzy uczestnicy projektu wyrażają żal, że mimo zaangażowania funduszu ok. 10 000 EU i ok. 40 osób w okresie prawie 3 lat, udało się jedynie zebrać częściowe dane z istniejących źródeł i przetłumaczyć część glosariusza INTERPARES, zamiast przygotowania nowego słownika terminologii MRA, takiego jak istniejący od prawie 30 lat. Przetłumaczenie glosariusza INTERPARES mogłoby mieć miejsce w wyniku umów bilateralnych między Uniwersytetem Kolumbii Brytyjskiej a instytucjami z różnych krajów. Przedstawione dzieło, które mogłoby się stać wielojęzycznym słownikiem, zastępującym trzy poprzednie wydane przez MRA w latach 1984, 1988 i 2004, przybrało ostatecznie kształt « zbioru wielojęzycznego ». Jego uzasadnienie, umieszczone na portalu międzynarodowej organizacji archiwalnej, brzmi jak tłumaczenie ograniczeń proponowanego narzędzia i trudności, jakie wiązały się z zarządzaniem projektem ambitnym, ale źle prowadzonym.

Przypuszczalnie zabrakło uprzedniej głębszej refleksji na temat metodologii i podstaw teoretycznych, koniecznych do podjęcia współpracy tego rodzaju oraz zrozumienia kultury archiwów. Przygotowanie to pozwoliłoby opracować prawdziwy słownik, przedstawiający w kontekście globalizacji zarówno specyfiki narodowe, jak i umożliwiający współistnienie terminologii lokalnej i zestandaryzowanej.

Niektóre środowiska zaczęły wypracowywać własne koncepcje i zgodnie z nimi konstruować zbiory terminologii, jak np. [materiał krajów skandynawskich](#) , gotowy do włączenia do projektu, lecz nie uwzględniony. Opisana sytuacja przypomina, niestety, sytuację polskiego słownika terminologii archiwalnej – istniejąca wersja powszechnie uznawana jest za przestarzałą, ale mimo różnych zapowiedzi, prac i dyskusji (

[patrz IFAR](#)

), nadal nie wypracowano modelu organizacyjnego i metodologiczne tworzenia nowego słownika, który zakończyłby się widocznym i oczekiwanym rezultatem. Wykorzystywany jest nadal tradycyjny słownik, wspomagany definicjami dołączanymi do przepisów prawa, normatywów metodycznych i tłumaczeń międzynarodowych standardów.

Roland Kiper
Uniwersytet Wrocławski
Anna Laszuk
NDAP